L-ewwel ħass wara t-tagħdisa xejn mhu milqugħ bil-qalb; uġigħ fil-ġħaksiet, tagħkis fil-ġisem, tidwir tar-ras u żanżin fil-widnejn iwennsu l-bugħaddasa li jkunu ġħadhom mhumiex imħarrġin f'dis-sengħa. Jekk il-bugħaddas iġib xi dawl, geġwieġa ħut tirtass ma' dwaru kemm-kemm ma jżommulux li jgħaddi l-quddiem. Iżda b'inkejja ta' dan it-tfixkil kollu, saru u ġħadhom isiru, iktarx b'sengħa ikbar, sajdiet kbar ta' ħwejjeġ ta' siwi u ta' sbuħija liema bħalha, mitlufin minn bastimenti mgħarrqin, kif ukoll it-tlugħ mill-ġdid ta' bastimenti mgħarrqa.

It-tkixxif tal-belligħat (qigħan) tal-baħar—bla ma tgħodd dak biex jistadu ħwejjeġ ta' siwi, li ġħalih saru u thejjew ġħaqdiet ta' aktar minn lewn wieħed—ħajjret xi ftit min-nies: ingliżi, svizzeri, franċiżi u oħrajn li joħolqu xi xirkiet għal kull ma jinħtieġ ġħal dan ix-xogħol. Fosthom jixraq li tissemma' dik li ġiet mitmuma mill-prinċep ta' Monaco bil-*yacht* tiegħu "*Princess Alice*". Il-frott li ġieb dan ix-xogħol kien tal-ġħaġeb. Mill-qigħan bla ma jiltaħqu, fejn, imħabba r-rassa bla tarf kont taħseb li ebda maħluq ma jista' jgħix, ġibdu, bil-ġħajnuna ta' trombi, kotra bla qies u ta' kull-lewn u sura ta' bhejjem u siġar, dawk mgħammrin b'kull taqsim meħtieġ ġħall-ħajja u b'ġħajnejn il-kobor tagħhom, li xejn ma jaqblu mal-bqija ta' ġisimhom. Dan juri kemm hu nieqes id-dawl, f'dawk il-qigħan hekk fondi.

Kif jinsab il-ħut ħaddiel li ġħandu l-*eletricità* hekk ukoll issib ħut li jarmi d-dawl, jew aktarx li jġorru miegħu. Il-*Halosaurus Macrochir* bħallikieku mistad ħdejn il-gżejjer il-Koħol (Isole Azzurre) minn qiegħ ta' iżjed minn 1,400 pied, jâti dawl daqs musbieħ imdaqqas. Hu mlibbes b'64 qoxra *prismatiċi* li kull waħda minnhom donnha musbieħ ċkejken li jifrex id-dawl madwaru. Ħut ieħor ġħandu rasu tiddi u tistħajlu mlibbes b'raġġiera. Id-dwal ta' dawn il-ħlejjaq barranin huma minn kull lewn: ħomor, ħodor, koħol sofor eċċ. kif ukoll minn kull lewn huma l-kxur tagħhom.

Fost il-ħut li jgħix f'dan il-qiegħ bla qies, minn 3,000 sal-4,000 mitru, jixraq insemmu lill-*Melanocetus Joubsoni* li f'tarf ħalqu ġħandu bħala sunnara li fiha jibqgħu mwaħħla dawk il-ħwejtiet li bla ħsieb iġħaddu, waqt li din il-ħuta tkun moħbija fil-ħama. Oħrajn flok sunnara ġħandhom bħal ħaġa—issa qiegħda fuq ir-ras, issa fuq id-dahar—li biha jaħfnu dak li jħossu jew imissu. Dawn l-annimali barranin malli tneħħihom minn l-ilma, titbiddel surithom, u dlonk l-*organi* tagħhom jirtassu u jitilfu qawwithom.

L-ifnad qigħan tal-baħar s'issa magħrufa: fil-Mediterran jilħqu sal-4,800 mitru, fl-Atlantiku sas-7,000 u fil-Paċifiku sat-8,513! F'dan il-fond kollu jinsabu mhux biss ħlejjaq ħajjin, iżda tinsab ukoll *flora* li mhix nieqsa mill-kburija, imsawra iżda minn xtieli nofs ħajjin, hekk li donnha torbot ma' xulxin is-saltna tal-ħxejjex ma' dik tal-bhejjem; il-biċċa l-kbira tagħhom tmiss lill-qatgħa tal-qroll.

Fl-aħħar nett qiegħ il-baħar iqiegħdilna quddiem ġħajnejna bixriet ta' ħwejjeġ bil-bosta kbar li jixirqilhom jiġu magħrufin u mfaħħrin, u jekk—kif ġie mfisser minn Vern fil-ktieb tiegħu *20,000 leghe sotto il mare*—biż-żmien u bix-*xjenza* ġħad jitkompla l-vjaġġ tan-*Nautilus*, nibqgħu mistagħġbin u milqutin ġħaddehra ta' din id-dinja li sal-lum ġħadha ġħalina, tista' tgħid, bla magħrufa.

M.

NIMXU L-QUDDIEM.

Il-Isien Malti bil-ġħajnuna ta' ħafna mill-kittieba u l-iktar bil-ħeġġa u l-ħrara tal-"Ġħaqda tal-Kittieba tal-Malti" sejjer ġmielu bir-riħ fil-qala'. Tassew li darba-fil, isib xi żiffa tmewweġ ġħannaħħa ta' fejn hu sejjer, iżda l-qawwa, il-ħerqa ta' ħafna, qiegħda tagħleb din in-nitfa ta' żiffa.

U dan ma jistâx jonqos ġħax hu s-sewwa u mas-sewwa ta' xejn jitqanżaħ l-imgħawweġ. Ilsienna, xejn m'hu kif ixebbhuh xi whud ħorrox borrox, ii jgħidu li da l-Ilsien hu tilqita: dan tafu l-ġħala? ġħax qatt ma flewh kif imisshom u l-iktar ġħax hawn Malta f'kollox idaħħlu l-pulitka.

Eġħżież kittieba tal-Malti, biex nuru li aħna nweġġħu, lilna nfusna bħala Maltin, inqisu li ngħollu sa fejn nistgħu l-ilsien tagħna l-Malti, ġħax biħ u biħ biss ningħarfu li aħna Maltin, u minnflok ma nitqanżħu biex f'mitt kelma ndaħħlu 90 barranin, niktbu dejjem MALTI, sew jekk jidhrilna li hu sabiħ, kif ukoll jekk jidhrilna li mhux.

Jien nixtieq bil-qalb, li: "IL-MALTI" li ħarġet il-Ġħaqda, isib il-ġħajnuna, biex ilsien'na jimxi dejjem il-quddiem, kif jistħoqqlu.

Karmnu Sant